
КОЛОНКА ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

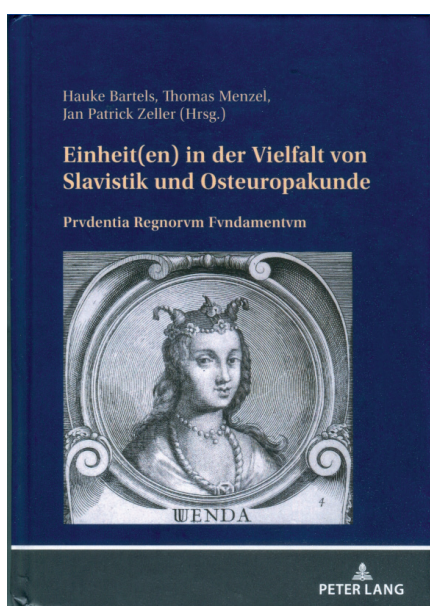
КАЛОНКА ГАЛОЎНАГА РЭДАКТАРА

EDITORIAL-IN-CHIEF COLUMN

**НА ЩЕДРОЙ НИВЕ ЕВРОПЕЙСКОЙ СЛАВЯНЩИНЫ
(ПО СЛУЧАЮ ВЫХОДА СБОРНИКА НАУЧНЫХ ТРУДОВ
К 70-ЛЕТИЮ ПРОФЕССОРА ГЕРДА ГЕНЧЕЛЯ)**

**НА ШЧОДРАЙ НИВЕ ЕЎРАПЕЙСКАЙ СЛАВЯНШЧЫНЫ
(З НАГОДЫ ВЫХАДУ ЗБОРНИКА НАВУКОВЫХ ПРАЦ
ДА 70-ГОДДЗЯ ПРАФЕСАРА ГЕРДА ГЕНЧЭЛЯ)**

**IN THE GENEROUS FIELD OF THE BELARUSIAN SLAVS
(ON THE OCCASION OF THE PUBLICATION OF A COLLECTION
OF SCIENTIFIC WORKS FOR THE 70th ANNIVERSARY
OF GERD HENTSCHEL)**

Перыяд апошняй чвэрці XX – пачатку XXI ст. азнаменаваўся прыходам у еўрапейскую і беларускую замежную лінгвістыку Г. Генчэля – доктара філалагічных навук, прафесара з Альдэнбургскага ўніверсітэта імя Карла фон Асецкі. Добрае веданне моўнай сітуацыі ў заходнееўрапейскіх краінах і дэтальнае знаёмства з калізіямі выкарыстання нацыянальных усходнеславянскіх моў у постсавецкі перыяд дазволілі навукоўцу ў 2006 г. распачаць працу над лінгвістычна-сацыялагічным праектам па так званай трасянке ў беларускім аўтэнтычным (нязмушаным) маўленні. Падчас стажыроўкі на кафедры гісторыі беларускай мовы філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта нямецкі лінгвіст на пасаджэнні міжнароднай канферэнцыі «Мова – літаратура – культура» 17 лістапада 2006 г. агучыў даклад, прысвечаны моўнай ідэнтыфікацыі трасянки на матэрыяле маўленчай практыкі адной сям’і. У свой чарговы прыезд у сталіцу Беларусі летам і восенню 2008 г. Г. Генчэль заключыў спецыяльную дамову паміж БДУ і Альдэнбургскім універсітэтам імя Карла фон Асецкі, падключыў да выканання свайго праекта навукоўцаў з Цэнтра сацыялагічных і палітычных даследаванняў БДУ пад кіраўніцтвам прафесара Д. Г. Ротмана. Вынікам выканання праекта «Трасянка

ў Беларусі – “змешаная разнавіднасць” як прадукт беларуска-рускага моўнага кантакту: лінгвістычнае структураванне, сацыялагічныя механізмы ідэнтыфікацыі і сацыяэканоміка мовы» сталі шматлікія публікацыі ў важнейшых лінгвістычных часопісах Еўропы, тэматычныя блокі на міжнародных з’ездах славістаў і кангрэсах беларусістаў і ўкраіністаў, манаграфіі і абароненыя доктарскія і кандыдацкія дысертацыі.

Фактычна адначасова, хоць афіцыйна і некалькі пазней, з 2012 г. Г. Генчэль стаў арганізатарам і кіраўніком новага міжнароднага праекта «Мігрыруючыя словы: шляхі нямецкіх запазычанняў з польскай ва ўсходнеславянскія мовы».

Праца ў двух адзначаных праектах нямецкіх і беларускіх даследчыкаў прадвызначыла шырокі дыяпазон міжмоўных кантактаў у гісторыі еўрапейскіх моў, сфарміравала новыя навуковыя школы ў нацыянальнай лінгвістыцы ўсходнеславянскіх краін. Дзякуючы прафесару Г. Генчэлю істотна пашырылася навуковая цікавасць да беларускай мовы ў аспекце яе сучаснага стану і перспектывы далейшага функцыянавання ва ўмовах дзяржаўнага двухмоўя.

Актыўныя кантакты з беларускімі навукоўцамі не толькі спрыялі глыбокаму асэнсаванню стану сучаснай беларускай мовы на ўзроўні яе побытавага выкарыстання, але і часткова заклалі аснову вывучэння функцыянальных асаблівасцей іншых еўрапейскіх моў. Прызнаннем навуковага аўтарытэту нямецкага лінгвіста стала ўключэнне яго ў склад адпаведных камісій Міжнароднага камітэта славістаў, а таксама рэдакцыйных калегій многіх замежных часопісаў. З 2012 г. Г. Генчэль з'яўляецца членам рэдакцыі выдання «Часопіс БДУ. Філалогія», на старонках якога ён апублікаваў некалькі грунтоўных прац, адрэцэнзаваў асобныя артыкулы некаторых аўтараў.

Летам 2023 г. шаноўны прафесар адзначыў свой 70-гадовы юбілей. Вучні і калегі навукоўца з Альдэнбургскага ўніверсітэта імя Карла фон Асецкі прафесары Г. Бартэльс, Т. Менцэль і Я. П. Цэлер адзначылі гэту дату падрыхтоўкай і выданнем у «строга таемнай» абстаноўцы саліднага тома навуковых прац сяброў і калег юбіляра з розных еўрапейскіх краін¹. Суаўтарамі кнігі сталі 35 навукоўцаў з Аўстрыі, Беларусі, Бельгіі, Германіі, Нарвегіі, Польшчы, Расіі, Украіны, Швейцарыі. Нягледзячы на тое што ў кожнага даследчыка асновай артыкула сталі папярэднія назіранні або вынікі даследавання па канкрэтнай індывідуальна-аўтарскай тэматыцы, пераважная большасць тэкстаў прама або ўскосна тычылася шматлікіх міжнародных праектаў, што ажыццяўляліся пад кіраўніцтвам прафесара Г. Генчэля.

Што тычыцца вучоных з Беларусі і іншых усходнеславянскіх краін, то ў кнізе прадстаўлены артыкулы прафесара Г. А. Цыхуна «Гродна як шматмоўны палімпсест (лінгвістычнае эсэ)» (с. 101–106), прафесара Т. Р. Рамзы «Выкшталцоны ў беларускамоўным дыскурсе: ад агноніма да агульнаўжывальнай лексемы» (с. 373–386), дацэнта А. А. Прыгодзіч і прафесара М. Р. Прыгодзіча «Лексіка германскага паходжання як аб'ект даследавання ў беларускіх лінгвістаў» (с. 343–355). Непасрэдна з праблематыкай беларускай мовы звязаны і артыкул прафесара Альдэнбургскага ўніверсітэта імя Карла фон Асецкі С. Тэш «Германізмы ў сучаснай беларускай мове, роля польскай і рускай моў» («Germanismen im modernen Weißrussischen, die Rolle des Polnischen und des Russischen» (с. 483–495)).

Несумненную цікавасць у даследчыкаў выклічуць артыкулы расійскіх даследчыкаў М. Дымарскага («“Taxis am Phantasma” и ограничительное условие» (с. 107–115)), І. Смірнова («О гиперхарактеризации в русском глагольном формообразовании» (с. 431–448)), В. Хракоўскага («Таксисные и условные союзы в восточнославянских языках» (с. 529–542)). Пытаннем сучаснага стану і далейшага развіцця ўкраінскай мовы прысвечаны артыкулы Т. Кузняцовай «Як ми говоримо в сім'ї: деякі асаблівості сімейных слів та выразів» (с. 231–242), О. Паліньскай «“Наливайте, куме, будем за любовь пить”: влияние контролируемости коммуникативной ситуации на степень смешения языковых элементов в суржике» (с. 329–341), А. Тараненкі «Питання про наявність та узаконення рэгіянальных і нацыянальных варыянтаў украінскай мовы» (с. 467–481).

Беларускія лінгвісты жадаюць шаноўнаму прафесару Г. Генчэлю моцнага здароўя і далейшых поспехаў на ніве еўрапейскай славістыкі, а яго вучням і паслядоўнікам захавання вернасці мовазнаўчым ідэалам свайго Настаўніка!

М. Р. Прыгодзіч²

¹Einheit(en) in der Vielfalt von Slavistik und Osteuropakunde (Prudentia Regnorum Fundamentum) / Herausgeber: H. Bartels, T. Menzel, von J.-P. Zeller. Bern : Peter Lang, 2023. 559 S.

²Николай Григорьевич Пригодич – доктор филологических наук, профессор; профессор кафедры белорусского языкознания филологического факультета Белорусского государственного университета.

Мікалай Рыгоравіч Прыгодзіч – доктар філалагічных навук, прафесар; прафесар кафедры беларускага мовазнаўства філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Mikalai R. Pryhodzich, doctor of science (philology), full professor; professor at the department of Belarusian linguistics, faculty of philology, Belarusian State University.

E-mail: prigodichNG@bsu.by